

MĚNOVÉ PRÁVO

Pro FIPR

Petr Mrkývka

2019

Peněžní zřízení

- Viz přednáška v rámci předmětu Finanční správa

Právo peněžního systému =

- **Měnové právo**

právo peněžního zřízení

právo peněžního oběhu

a platebního styku

nucený oběh

elektronické peníze

bezhotovostní platební styk

Měnová suverenita

- Zásada *lex monetae* = každý stát má výlučné právo vytvořit si a disponovat s vlastní měnou
- Výkon práv nad měnou, právo vytvářet vlastní měnovou politiku a uplatňovat ji na vlastním území
- Zákaz měnové diskriminace

Peněžní zřízení ČR

- ZČNB (6/1993 Sb.)
- Peněžní jednotka: koruna česká „Kč“
- Dílčí jednotka: haléř (1:100)
- ISO 4212: CZK (ISO 3166+měna)
- Emisní instituce: ČNB
- Parita: Ø
- Znaky peněz: mince, bankovky

PENĚŽNÍ OBĚH

Platidla - kategorie

- Tuzemská bankovka
- Tuzemská mince
- Pamětní mince

Tuzemská bankovka

- **Tuzemská bankovka:** bankovka znějící na koruny české, vydaná Českou národní bankou, která je platná nebo kterou lze za platnou vyměnit.
- Nominály: 100, 200, 500, 1000, 2000, 5000
- Neplatné: 20, 50 a všechny nominály vzoru 1993

Tuzemské mince

- **Tuzemská mince** je mince znějící na koruny české, vydaná Českou národní bankou, která je platná nebo kterou lze za platnou vyměnit
- Nominály – Kč: 1, 2, 5, 10, 20, 50
- Neplatné nominály – všechny mince znějící na haléře – tj: 10, 20, 50

Pamětní mince

- **Pamětní mince** je tuzemská mince vyrobená z obecných nebo drahých kovů určená ke sběratelským účelům.

Kvalitativní kategorie platidel

Bankovka

celistvá

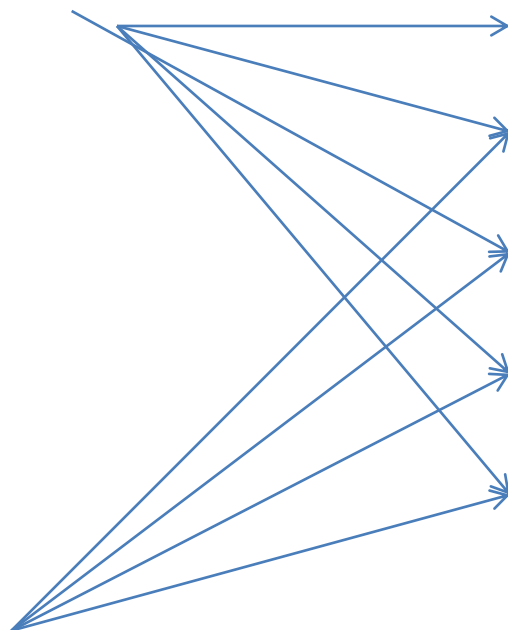
celá

opotřebená oběhem

nestandardně poškozená

běžně poškozená

Mince

Celá a celistvá

- **celá** je tuzemská bankovka, které:
 - a) nechybí žádná její část, nebo
 - b) které chybí pouze část nebo části okraje na obvodu bankovky
- **celá** je tuzemská mince, jejíž plocha nebyla zmenšena, nebo mince vyrobená z více částí, které nechybí žádná její část
- **celistvá** je tuzemská bankovka, která tvoří souvislý celek

Opotřebená oběhem

- opotřebená oběhem je **celá** a **celistvá** tuzemská bankovka, která je:

odřená, zašpiřená nebo **pomačkaná,**

- Mince opotřebená oběhem je **celá**

Nestandardně poškozená bankovka

- jejíž obrazec je nečitelný, deformovaný nebo proděravělý,
- ohořelá nebo zetlelá,
- popsaná, pomalovaná, přetištěná, potištěná, obarvená, odbarvená, poškozená biologickým nebo jiným materiálem, nejde-li o nepatrná poškození nebránící dalšímu oběhu, a
- poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži a tuzemská bankovka skládající se z více než 2 částí,
- **X běžně poškozená**

Nestandardně poškozená mince

- obrazec nebo reliéf je nečitelný, její tvar je deformovaný,
- mince nastřižená nebo proděravělá,
- vyrobená z více částí, jejíž jednotlivé části jsou odděleny,
- která je podélně rozštěpená v hraně na část s lící a část s rubovou stranou,
- poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži

X běžně poškozená

Subjekty nuceného oběhu

- **ČNB:** emisní banka, Národní středisko pro padělky, Národní středisko pro analýzu padělků bankovek a Národní středisko pro analýzu padělků mincí
- **Úvěrová instituce:** banka, zahraniční banka v rozsahu, v němž vykonává činnost v České republice prostřednictvím pobočky, a spořitelní a úvěrní družstvo
- úvěrová instituce provádějící **pokladní operace**
- **Směnárník:** ten, kdo je oprávněn provozovat směnářenskou činnost na základě registrace ke směnářenské činnosti podle směnářského zákona

Pokladní operace

přijetí vkladu tuzemských bankovek nebo tuzemských mincí **na účet** vedený úvěrovou institucí nebo **výplata** tuzemských bankovek nebo tuzemských mincí **z tohoto účtu**, prováděné v místě k tomu určeném zaměstnanci úvěrové instituce nebo osobami jednajícími jménem nebo na účet úvěrové instituce.

Oběh bankovek a mincí

- Relativně nucený oběh
- Každý je povinen přijmout tuzemské bankovky a mince bez omezení, ledaže je oprávněn jejich příjem odmítnout
- Neplatné – stažené z oběhu /ÚI-PPO/
- Pamětní mince, neplatná platidla /x ČNB, ÚI-PPO/
- 50 tuzemských mincí v jedné platbě /x ČNB, ÚI-PPO/
- Poškozené /FO/
- Poškozená – necelá /PO/

Výměna

§ 6 (ZOBM)

Provádí: ČNB + UI PPO

- a) tuzemské bankovky a mince za tuzemské bankovky a mince jiných nominálních hodnot, Pozn.: **bezplatně do 100 ks nom. hodnoty, vyříděné podle nominálů**
- b) tuzemské bankovky a mince **opotřebované oběhem** a tuzemské bankovky a mince **běžně poškozené** za tuzemské bankovky a mince vhodné pro další oběh, Pozn.1: **možné i na účet**; Pozn.2: **bezplatně do 100 ks nom. hodnoty, vyříděné podle nominálů**
- c) tuzemské bankovky a mince **prohlášené** Českou národní bankou **za neplatné** za platné tuzemské bankovky a mince po dobu stanovenou na základě § 19 ZČNB; Pozn.1: **možné i na účet**; Pozn.2: **bezplatně vyříděné podle nominálů**
- d) **pamětní mince** za tuzemské bankovky nebo tuzemské mince, které nejsou pamětními mincemi. Pozn.1: **možné i na účet**; Pozn.2: **bezplatně vyříděné podle nominálů**

Výměna ex officio

- Bankovky a mince opotřebované oběhem Česká národní banka stahuje z oběhu, ničí je a nahrazuje bankovkami a mincemi novými.
- Česká národní banka spravuje zásoby bankovek a mincí a organizuje dodávky bankovek a mincí od výrobců v souladu s požadavky peněžního oběhu.

Standardy zpracování

Terminus technicus = standardy zpracování tuzemských bankovek a mincí

- Vyhláška č. 274/2011 Sb.
- Ověření počtu, pravosti a platnosti
- Roztřídění
- Posouzení vhodnosti pro další oběh

Nevhodné pro oběh

Ruční zpracování

- a) je zašpiněná,
- b) je popsaná, pomalovaná, přetištěná, potištěná, obarvená, odbarvená, poškozená hygienicky závadným materiálem,
- c) je ohořelá nebo zetlelá,
- d) je proděravělá alespoň jedním viditelným otvorem,
- e) je poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži,
- f) je složená ze 2 nebo více částí,
- g) není celá,
- h) je natržená,
- i) pozbyla tuhost typickou pro bankovkový papír, nebo
- j) je zmačkaná a i po ručním zpracování není její povrch rovný.

Strojové zpracování

- a) je zašpiněná tak, že zašpinění znemožňuje identifikaci měny, nominální hodnoty, její pravosti nebo platnosti,
- b) je popsaná, pomalovaná, přetištěná, potištěná, obarvená nebo odbarvená, anebo poškozená hygienicky závadným materiálem a poškození na bankovce pokrývá alespoň 10 mm x 10 mm nepotištěné plochy nebo alespoň 15 mm x 15 mm její potištěné plochy,
- c) je ohořelá nebo zetlelá,
- d) je proděravělá na ploše větší než 10 mm²,
- e) je poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži,
- f) je složená ze 2 nebo více částí,
- g) není celá a chybějící část činí nejméně 6 mm v délce nebo 5 mm v šířce,
- h) je natržená a trhlina je větší než 4 mm v šířce a 8 mm v délce ve svislém směru nebo 4 mm v šířce a 15 mm v délce ve vodorovném směru nebo 4 mm v šířce a 18 mm v délce v úhlopříčném směru, měřeno po úsečce vedoucí od vrcholu trhliny k okraji tuzemské bankovky, ze kterého trhlina vychází, a svírající s trhlinou pravý úhel,
- i) pozbyla tuhost typickou pro bankovkový papír,
- j) je zmačkaná nebo přehnutá a následkem přehnutí je bankovka zkrácena nejméně o 6 mm na délku nebo nejméně o 5 mm na šířku, nebo
- k) má ohnutý roh o velikosti větší než 130 mm² a délka kratšího okraje je větší než 10 mm.

Míra poškození mincí pro určení nevhodnosti

Za tuzemskou minci nevhodnou pro další oběh se při ručním zpracování považuje mince, která

- a) je zašpiněná tak, **že zašpinění znemožňuje identifikaci měny, nominální hodnoty, pravosti nebo platnosti,**
 - b) není celá,
 - c) má nečitelný obrazec nebo reliéf, má deformovaný tvar, je nastřížená nebo proděravělá nebo je vyrobená z více částí a tyto části jsou odděleny,
 - d) je poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži, nebo
 - e) je odřená, zkorodovaná, zašpiněná nebo jinak opotřebovaná nebo poškozená způsobem znemožňujícím její bezproblémové používání v peněžním oběhu, zejména stanovení pravosti a platnosti.
- Ttaké tuzemská mince, která kromě charakteristik uvedených vykazuje jiné závažné odchylky, pro které nemůže projít zařízením nebo být detekována na pravost, platnost nebo vhodnost pro další oběh.

Předání ČNB

- Režim pro PO a směnárníky
- Režim pro zpracovatele tuzemských bankovek a mincí
- Režim pro úvěrové instituce provádějící pokladní operace

Režim pro PO a směnárníky

Předávají ČNB tuzemské bankovky a mince **opotřebované oběhem a běžně poškozené**

a) **prostřednictvím úvěrové instituce** provádějící pokladní operace **vložením na účet** vedený v úvěrové instituci provádějící pokladní operace nebo **výměnou na pokladně** úvěrové instituce provádějící pokladní operace za tuzemské bankovky a mince vhodné pro další oběh,

b) **výměnou na pokladně České národní banky** za tuzemské bankovky a mince vhodné pro další oběh, nebo

c) **prostřednictvím zpracovatele tuzemských bankovek a mincí.**

Příjem poškozených platidel

- Běžně poškozené tuzemské bankovky a mince
- Nestandardně poškozené tuzemské bankovky

Náhrady 100%

- **Za celé**
- **Celistvé:** se jedná o bankovky, jejichž celková plocha je větší než 50 %, které jsou celistvé nebo které se skládají nejvýše ze 2 částí, jež nepochybně patří k sobě (v případě pochybností o tom, zda jednotlivé části bankovky patří k sobě, se posuzuje každá část samostatně)
- Nestandardně poškozené tuzemské bankovky a mince se nevyměňují. X pohromy

Poskytování náhrady za necelá platidla

- Prováděcí vyhláška ČNB 274/2011 Sb. § 12
- Celková plocha necelé tuzemské bankovky se určuje přiložením na mřížku, která rozděluje plochu bankovky stejným počtem svislých i vodorovných linek na 100 stejně velkých políček. Náhrada za necelou tuzemskou bankovku se poskytne, je-li
 - a) nejméně 51 políček mřížky zakryto více než z poloviny a zároveň je celková plocha necelé bankovky větší než 50 %, nebo
 - b) 50 políček mřížky zakryto ze 100 % a navíc je zakryto alespoň částečně i další políčko.

Ochrana měny

- Součást péče o cenovou stabilitu
- Realizace *lex monetae* – měnová suverenita
- Devizové právo
- Ochrana platidel – součást ochrany měny

Ochrana platidel

- Ochrana tuzemských platidel
- Ochrana cizích platidel:
 - a) Ochrana vlastním měnovým právem
 - b) Ochrana měnovým právem ČR – zásada stejného zacházení
 - c) Mezinárodně právní ochrana

Ochrana

- Technická – ochranné prvky
 - a) v popisu
 - b) skryté
- Emisní – neveřejná emisní pravidla
- Právní x padělání, pozměňování
 - a) Měnovým právem
 - b) Trestním právem

15/1932 Sb. z. n.

- Mezinárodní úmluva o potírání penězokazectví z 20.4.1929
- prof. **Jaroslav Kalláb**
mezinárodní a trestní právo

Závazek signatáře

- Čl.3.
-
- Pro obecný trestný čin bude potrestán:
- 1. kdo podvodně falešné peníze jakkoli zhotovuje nebo kdo porušuje peníze, nechť k tomu použije jakéhokoli prostředku;
-
- 2. kdo podvodně falešné peníze uvádí do oběhu;
-
- 3. kdo cokoli podniká k tomu konci, aby falešné peníze uvedl do oběhu, dovezl do státu, přijal nebo si opatřil, věda, že jsou falešné;
-
- 4. kdo se o tyto trestné činy pokusí a kdo se jich úmyslně zúčastní;
-
- 5. kdo podvodně zhotovuje, přijímá nebo si opatří nástroje neb jiné předměty, které jsou podle své povahy určeny k výrobě falešných peněz neb k porušení peněz.

Trestné činy proti měně a platebním prostředkům (40/2009 Sb.)

- § 233 – Padělání a pozměnění peněz
- § 234 - Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku
- § 235 – Udávání padělaných a pozměněných peněz
- § 236 – Výroba a držení padělatelského náčiní
- § 237 – Neoprávněná výroba peněz
- § 239 – Ohrožování oběhu tuzemských peněz

Pozměněná platidla

- Bankovka nebo mince (tuzemská, cizozemská), která byla nedovoleně **upravena** takovým způsobem, že je způsobilá vyvolat klamnou představu o své **platnosti** nebo o své nominální **hodnotě**.

Padělání v evropském právu

Nařízení Rady (ES) č. 1338/2001/ES, kterým se stanoví opatření nutná k ochraně eura proti padělání

- a) jakékoli podvodné zhotovování nebo pozměňování eurobankovek nebo euromincí pomocí jakýchkoli prostředků;
- b) podvodné uvádění padělaných eurobankovek nebo padělaných euromincí do oběhu;
- c) dovoz, vývoz, převoz, přijímání nebo získávání padělaných eurobankovek nebo padělaných euromincí s cílem uvést je do oběhu a s vědomím toho, že jde o padělky;
- d) podvodná výroba, přijímání, získávání nebo držení
- - nástrojů, předmětů, počítačových programů a veškerých jiných prostředků zvláště upravených pro podvodné zhotovování nebo pozměňování eurobankovek nebo mincí,
- nebo
- - hologramů nebo jiných prvků, které mají chránit eurobankovky a mince proti podvodnému zhotovování nebo pozměňování.

ČNB

- Národního střediska pro padělky
- Národního střediska pro analýzu padělků bankovek
- Národního střediska pro analýzu padělků mincí

Nařízení Rady (ES) č. 1338/2001/ES, kterým se stanoví opatření nutná k ochraně eura proti padělení

Padělky

- Není platidlem
- Nezákonně vyrobené
- Zákonně vyrobené – nezákonně dané do oběhu

Podezřelá platidla

- Důvodné podezření, že jsou padělaná nebo pozměněná

- Každý může odmítnout přijetí s výjimkou
 - a) Právnícké osoby
 - b) Směnárníka
 - c) Provozovatele kasína

Nakládání s podezřelými platidly

- **zadrží** bez náhrady,
- **vyzve** k prokázání totožnosti (**ten, kdo podezřelé bankovky nebo mince předložil, je povinen výzvě k prokázání totožnosti vyhovět**)
- **zaznamená** osobní údaje
- **vystaví potvrzení o zadržení podezřelých platidel**
- **předá** neprodleně České národní bance:
podezřelá platidla, stejnopis potvrzení o zadržení

Náležitosti potvrzení o zadržení

- a) **identifikační údaje předložitele:** jméno nebo jména, příjmení, datum narození a státní příslušnost, jde-li o osobu fyzickou, a obchodní firmu nebo název předložitele, jde-li o osobu právnickou,
- b) **adresa** trvalého pobytu předložitele, popřípadě adresu jeho dlouhodobého nebo trvalého pobytu na území České republiky, jde-li o osobu fyzickou, a sídlo předložitele, jde-li o osobu právnickou; pokud předložitel nemá na území České republiky adresu dlouhodobého ani trvalého pobytu, popřípadě sídlo, anebo pokud lze důvodně předpokládat, že jeho pobyt na území České republiky bude ukončen do 3 týdnů od zadržení podezřelých bankovek nebo mincí, uvede se i adresa stálého bydliště, popřípadě sídla předložitele v zahraničí,
- c) druh a číslo **dokladu**, podle kterého byla zjištěna totožnost předložitele,
- d) **měna a nominální hodnota** zadržené podezřelé bankovky a její **série a číslo** nebo měna a nominální hodnota zadržené mince a **ročník její ražby, počet kusů** jednotlivých druhů a nominálních hodnot zadržených podezřelých bankovek nebo mincí a **úhrnná částka**,
- e) **místo a datum zadržení** podezřelých bankovek nebo mincí,
- f) **identifikační údaje zadržitele**, a to jméno nebo jména, příjmení a adresu trvalého pobytu, jde-li o osobu fyzickou, a obchodní firmu nebo název a sídlo zadržitele, jde-li o osobu právnickou,
- g) **okolnosti**, za kterých byly podezřelé bankovky nebo mince zadrženy, a
- h) **podpis předložitele**, je-li přítomen vystavení potvrzení.

Evidence osob

- Maximálně 15 let
- Údaje o osobách
- Osobní údaje z evidence lze dále zpracovávat **pouze pro účely vyšetřování a odhalování trestné činnosti.**
- Skartace údajů – prokázání pravosti, uplynutí doby

Výsledek odborného posouzení

- ČNB informuje zadržitele
- Zadržitel informuje předložitele na žádost
- Negativní výsledek: ČNB – zadržitel – předložitel, bez žádosti

Reprodukce

- X padělání
- Hmotné reprodukce
- Nehmotné reprodukce
- Napodobeniny
- **Legalizace** - splnění technických kritérií stanovených:
 - a) Vyhl. ČNB 274/2011 Sb., nebo
 - b) Nařízením Rady (ES) č. 2182/2004 ze dne 6. prosince 2004 o medailích a žetonech podobných euromincím
- Totéž platí pro případ jejich **dovezení, přechovávání nebo rozšiřování** za účelem prodeje nebo pro jiné obchodní účely.

Legální napodobeniny

Rozměry

Úhel

Nezaměnitelný materiál

Jednotlivý prvek

SPECIMEN

BALENÍ

Pravidla balení bankovek a mincí

- Smlouva
- Pravidla určená prováděcí vyhláškou :

Táž nominální hodnota nad 100 ks – balíčky po 100 ks

Přes 1000 ks - po 10 balíčcích do svazků o 1 000 ks

Mince do 5 Kč nad 1000 ks – po 1000 ks/ nominálu

Od 10 Kč na 500 ks – po 500 ks /nominálu

Jsou-li předávány tuzemské bankovky a mince více nominálních hodnot najednou, uvede plátce počet kusů jednotlivých nominálních hodnot a úhrnnou částku.

Omezení plateb v hotovosti

- Zák. č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti
- Reguluje, kdy je povinnost provést platbu bezhotovostně
- Stanovuje sankce
- Obecně: limit 270 tis. Kč v průběhu jednoho kalendářního dne (jiné měny, komodity ...)/příjemce

- Zák. č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti
- Nevztahuje se zejm. na:
 - Platby daní, cla (viz případná omezení v daňových zákonech)
 - Platby pojistného, důchodů
 - Platba exekutorovi, atd.
- Sankce
- 500 tis. Kč, resp. 5 mil. Kč

Platby bezhotovostní

- Klasicky formou účetních záznamů v určité evidenci
- Povaha bezhotovostních peněz – účetní závazek (pasivum)
- Zůstatky na bankovních účtech – „depozitní“ peníze
- Zůstatky na rezervních účtech u ČBN – „rezervy“
- (třeba odlišovat tzv. elektronické peníze)

Platby bezhotovostní

- Právní úprava zejm.:
- zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku
- zákon č. 21/1992 Sb., o bankách
- zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech
- zákon č. 6/1993 Sb., o ČNB

Mezibankovní platební styk I

- Úprava zejm. v zák. o platebním styku
- Rozlišujeme dle subjektu vedoucího platební systém (vlastní systém vs. nadřízený systém)
- Mezibankovním platebním stykem se rozumí bezhotovostní převody peněžních prostředků z banky plátce do banky příjemce
- Banky a další poskytovatelé platebních služeb provádějí platby na základě příkazů svých klientů předávaných různými technickými prostředky

CERTIS

- Czech **Express Real Time Interbank Gross Settlement** system
- Jediný systém mezibankovního platebního styku v ČR, který zpracovává mezibankovní platby v českých korunách
- Provozuje ČNB
- Mezi zákl. principy patří:
 - Zúčtování mezibankovních plateb bez ohledu na výši částky
 - Zúčtování v penězích ČNB (rezervách)
 - „brutto“ zúčtování (nikoli zápočty)
 - poskytování bezúročného plně kolateralizovaného vnitrodenního úvěru